

**Tomasz M. Gruszecki, Wiktor Bojar, Andrzej Junkuszew, Marek Szymanowski,
Maciej Ciesielczuk**

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

WARTOŚĆ RZEŻNA JAGNIĄT RODZIMEJ RASY UTRZYMYWANYCH W WARUNKACH CHOWU WOLNEGO NA TERENACH PRZYRODNICZO CENNYCH¹

*SLAUGHTER VALUE OF DOMESTIC BREED OF LAMBS MANAGED UNDER
FREE-RANGE SYSTEM AT VALUABLE NATURAL AREAS*

Słowa kluczowe: świniarka, wartość rzeźna, wypas owiec

Key words: Swiniarka, slaughter value, grazing management of sheep

Abstrakt. Celem pracy była analiza wartości rzeźnej tryczków rasy świniarka ze stada utrzymywanego w warunkach chowu wolnego w celu czynnej ochrony środowiska. Materiał badawczy stanowiło 6 tryczków w wieku około 7-8 miesięcy wybranych ze stada owiec rasy świniarka, objętego Programem Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich w Polsce. Wydajność rzeźna badanych jagniąt była niska i wynosiła 36,1%. Wyręby cenne stanowiły 40,0% tusz, a w składzie udźca stwierdzono 66,1% tkanki mięśniowej oraz jedynie 5,8% tkanki tłuszczowej. Całościowa analiza przedstawionych wyników wskazuje, że tuszki jagniąt rasy świniarka pochodzące od zwierząt utrzymywanych w systemie chowu wolnego charakteryzują się bardzo niskim otluszczeniem, a także słabszym umięśnieniem.

Wstęp

Wypasanie zwierząt na trwałych pastwiskach bądź terenach przylegających do pastwisk, na których wcześniej zaniechano użytkowania, jest systemem produkcji rolniczej przyjaznym dla środowiska w wymiarze ekonomicznym, ekologicznym i społecznym. W wymiarze ekonomicznym wypas stanowić może źródło dodatkowych dochodów z tytułu pozyskiwania produktów rolniczych, takich jak mięso i mleko. Perspektywa ekologiczna to zachowanie pełnej funkcjonalności ekosystemu, natomiast wymiar społeczny to podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu, a jednocześnie dostarczanie na rynek poszukiwanych surowców zwierzęcych wytworzonych w warunkach chowu naturalnego [Warda, Rogalski 2004, Chudoba i in. 2000, Kostuch 1997].

Celem pracy była analiza wartości rzeźnej tryczków rasy świniarka ze stada utrzymywanego w warunkach chowu wolnego w celu czynnej ochrony środowiska w obszarze Natura 2000.

Materiał i metodyka badań

Materiał badawczy stanowiło 6 tryczków w wieku około 7-8 miesięcy wybranych ze stada owiec rasy świniarka, objętego Programem Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich (POZGZG) w Polsce. Zwierzęta przebywały całodobowo na pastwisku w okresie wiosenno-letnim. Pastwisko zlokalizowane było w rezerwacie przyrody „Kózki” położonym na terenie parku krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” w okolicach miejscowości Binduga w województwie mazowieckim. Zaspokajanie potrzeb żywieniowych stada opierało się wyłącznie o porost pastwiskowy i wodę dostarczaną z zewnątrz. Badane tryczki korzystały z mleka matek przez cały okres swego życia. Ubój jagniąt i analizę rzeźną przeprowadzono w Dydaktyczno-Badawczej Stacji Doświadczalnej Małych Przeżuwaczy w Bezku, będącej integralną częścią Katedry Hodowli Małych Przeżuwaczy i Doradztwa Rolniczego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

¹ Praca wykonana w ramach projektu badawczego nr NR 12-0113-10.

Analizę rzeźną przeprowadzono według metodyki Instytutu Zootechniki w Balicach [Krupiński 2009], wykonując szczegółową dysekcję udźca. Zebrane wyniki posłużyły do wyliczenia średnich arytmetycznych i odchyłeń standardowych a następnie poddano je analizie stosując metodę tabelaryczno-opisową.

Wyniki badań

W tabeli 1 przedstawiono dane charakteryzujące masę ciała i tusz ubijanych zwierząt oraz ich wydajność rzeźną. Średnia masa ciała jagniąt przy uboju wynosiła 24,99 kg, natomiast masa tuszy ciepłej 9,22 kg, a po 24-godzinnym chłodzeniu w temperaturze ok. 4°C 9 kg. Wydajność rzeźna ciepła osiągnęła wartość 37,0% , z kolei wydajność rzeźna zimna 36,1%. Stwierdzoną wydajność rzeźną należy uznać za niską. Wielkość tego parametru ważnego z gospodarczego punktu widzenia, podawana w dostępnej literaturze jest większa. Gruszecki [1998] w doświadczeniu na mieszańcach dwurasowych polskiej owcy nizinnej w typie uhruskim z berrichonne du cher, suffolk i ile de france stwierdził że wydajność rzeźna wyniosła około 46,0%. Niską wydajność rzeźną u badanych tryczków tłumaczyć należy różnicami rasowymi oraz innymi paszami stosowanymi w żywieniu porównywanych zwierząt.

W tabeli 2 przedstawiono wyniki charakteryzujące średnią masę i procentowy udział wyrębów podstawowych w tuszach badanych tryczków. Najniższy udział wyrębów podstawowych odnotowano dla goleni przedniej i antrykotu odpowiednio 4,5% oraz 5,6%. Masa łącznie potraktowanych wyrębów cennych (antrykot, comber, udziec) wynosiła 1,79 kg, co stanowiło 40,0% całej tuszy. Szczegółowa dysekcja udźca pozwoliła stwierdzić, że tkanka mięśniowa stanowiła 66,1% tego wyrębu, kostna 28,1%, a tłuszczowa jedynie 5,8% (tab. 3).

Tabela 1. Masa ciała przy uboju i wydajność rzeźna tryczków rasy świniarka (n = 6)

Table 1. Body weight at slaughter and slaughter value of young rams Swiniarka breed (n = 6)

Wyszczególnienie/Specification	\bar{X}	S
		24,99
Masa tuszy ciepłej/Body weight at slaughter [kg]	9,22	2,57
Masa tuszy zimnej/Cold carcass weight [kg]	9,00	2,52
Wydajność rzeźna ciepła/Hot slaughter value [%]	36,94	3,95
Wydajność rzeźna zimna/Cold slaughter value [%]	36,07	3,93

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 2. Wyręby podstawowe w półtuszach tryczków rasy świniarka (n = 6)

Table 2. Primal cuts in half carcasses of young rams Swiniarka breed (n = 6)

Wyszczególnienie/Specification	Masa/Weight [kg]		Udział w tuszy/Participation in the carcass [%]	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Szyja/Neck	0,30	0,12	6,72	1,53
Karkówka/Middle neck	0,45	0,25	10,07	3,33
Antrykot/Between rib steak	0,25	0,03	5,60	0,63
Comber/Loin	0,32	0,14	7,15	2,14
Udziec/Leg	1,22	0,32	27,30	5,86
Goleń przednia/Shin front	0,20	0,04	4,47	0,21
Goleń tylnia/Shin back	0,29	0,09	6,48	0,46
Łopatka/Shoulder	0,67	0,18	14,99	0,87
Łata z mostkiem/Breast	0,77	0,28	17,22	2,23
Wyręby cenne/Valuable cuts	1,79	0,53	40,04	10,52

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 3. Skład tkankowy udźca tryczków rasy świniarka (n = 6)
 Table 3. Tissue composition of hind leg of young rams Swiniarka breed (n = 6)

Tkanka/Tissue	Masa/Weight [kg]		Udział/Share [%]	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Mięśniowa/Muscle	0,79	0,24	66,05	4,38
Kostna/Bone	0,33	0,07	28,11	4,58
Tłuszczowa/Fatty	0,07	0,01	5,82	1,70

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

wyników wskazuje, że tuszki jagniąt rasy świniarka pochodzące od zwierząt utrzymywanych w systemie chowu wolnego charakteryzują się bardzo niskim otluszczeniem, a także słabszym umięśnieniem.

Wyniki podziału tusz na wyręby podstawowe oraz analizy składu tkankowego udźca wskazują na stosunkowo słabe umięśnienie tusz tryczków rasy świniarka w porównaniu z innymi rasami [Gruszecki 1998]. Na podkreślenie zasługuje natomiast bardzo małe otluszczenie tych tusz, które jest nawet niższe w porównaniu z tuszkami koźląt rasy białej uszlachetnionej, saaneńskiej oraz burskiej [Szymanowska 2006].

Całościowa analiza przedstawionych

Wnioski

1. Jagnięta rasy świniarka utrzymywane w warunkach chowu ekstensywnego charakteryzowały się niską wydajnością rzeźną wynoszącą 36,1%.
2. Wyręby cenne stanowiły 40,0% tusz badanych jagniąt.
3. Wyniki dysekcji udźców wskazują na bardzo małe otluszczenie tusz tryczków rasy świniarka przy stosunkowo wysokim udziale kości.
4. Tusze jagniąt rasy świniarka ze względu na małe otluszczenie mogą stanowić atrakcyjny produkt spożywczy.

Literatura

- Chudoba K., Nowakowski P., Ćwikła A. 2000: *Czaso-przestrzenne aspekty wspólnego wypasu krów, owiec i kóz na naturalnym pastwisku górskim*, Zesz. Nauk. AR Wrocław, seria Konferencje XXX, 399, s. 109-118.
- Gruszecki T. 1998: *Wartość rzeźna jagniąt mieszańców pochodzących z jednostopniowego krzyżowania polskich owiec nizinnych trykami ras mięsnych*, Annales UMCS, vol. XVI, 20 sec. EE, s. 147-154.
- Kostuch R. 1997: *Ekologizacja gospodarki łąkowo-pastwiskowej*, Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 453, s. 111-119.
- Krupiński J. 2009: *Ocena użytkowości mięsnej jagniąt na tle wymogów oraz metod stosowanych w krajach Unii Europejskiej*, Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Kraków.
- Szymanowska A. 2006: *Genetyczne i środowiskowe uwarunkowania produkcji koźlęciny wysokiej jakości*, Wyd. Akademii Rolniczej w Lublinie, s. 15-30.
- Warda M., Rogalski M. 2004: *Zwierzęta na Pastwisku jako element krajobrazu przyrodniczego*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, vol. LIX, nr 4, s. 1985-1991.

Summary

The objective of the research was to analyze slaughter value of young rams Swiniarka breed maintained under free-range production system contributing to active conservation of environment. The research object comprised 6 young rams aged 7-8 months chosen from a Swiniarka breed sheep flock included in the Conservation of Farm Animal Genetic Resources Program in Poland. Slaughter value of the lambs under study was low – 36.1%. Valuable cuts accounted for 40.0% of carcasses, hind leg composition showed 66.1% of muscle tissue and only 5.8% of adipose tissue. The overall analysis of the presented results indicate that carcasses of Swiniarka breed lambs obtained from animals managed under free-range production system are characterized by very low adiposis and relatively poorer muscularity.

Adres do korespondencji
 prof. dr hab. Tomasz M. Gruszecki
 Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
 Katedra Hodowli Małych Przeżuwaczy i Doradztwa Rolniczego
 ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin
 e-mail: tomasz.gruszecki@up.lublin.pl